

HT16/VT17 Schack som pedagogiskt verktyg

Kan Schack utveckla barns sociala kapital i Förskolan?

DELKURS: Examensarbete 7,5 hp

KURS: Schack som pedagogiskt verktyg

FÖRFATTARE: Michael Green

EXAMINATOR: Lars Holmstrand och Jesper Hall

Bakgrund:

Vi lever i ett kunskapssamhälle, som ställer krav på vår förmåga att hänga med i de digitala informationsflöden som är en del av vår vardag. Både vuxna och barn hamnar i ett ekorrhjul fylld med stress och när det gäller barnens vidkommande, så visar dessutom PISA rapporterna, att många barn känner sig utanför och obekväma i skolan.

”Ungefär hälften av lärarna uppger att de oftast eller alltid känner sig stressade. Andelen har inte ökat sedan den förra undersökningen 2012 men ökade mellan de tre tidigare undersökningarna. Det lärarna upplever som mest stressande är det administrativa arbetet och att många elever behöver mer hjälp. Elevernas stress har ökat jämfört med tidigare undersökningar. Andelen elever i årskurs 6 som upplever stress har ökat från 17 procent i den förra undersökningen 2012 till 31 procent 2015. Stressen har ökat mer för flickorna än för pojkarna. Sex av tio kvinnor i gymnasieskolan uppger att de oftast eller alltid är stressade. Motsvarande siffra för männen är tre av tio. Eleverna uppger att det främst är läxor, prov och egna krav som orsakar stressen”.

(Pressmeddelande från skolverket 2016-05-1, <http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/farre-larare-vill-byta-yrke-men-manga-ar-stressade-1.250397>)

”Barn som växer upp i socialt utanförskap riskerar att hamna i en negativ utvecklingskedja som är svår att bryta. Bristande möjligheter till delaktighet och inflytande riskerar att skapa en känsla av frustration och hopplöshet, vilket i sin tur ökar risken för negativ utveckling på sikt.

Barn i socialt utanförskap har till exempel sämre förutsättningar att utvecklas i takt med jämnåriga kamrater och nå sin fulla potential. De löper högre risk att drabbas av bland annat ohälsa, sociala problem, läs- och skrivsvårigheter, våld, mobbning, ungdomskriminalitet, arbetslöshet, fattigdom, diskriminering.

Barn och unga uppger själva hur ett ekonomiskt och socialt utanförskap ger konsekvenser inom en rad olika livsområden: dålig kost, svårigheter att klara av skolarbetet, negativa effekter på hälsan, dålig självbild och självkänsla, bristande nätverk, svårigheter att behålla vänner, depression, ilska, destruktiva livsval, låga förhoppningar om framtiden med mera.

Det enskilda barnet betalar priset för utanförskapet. Men också samhället i stort, då det sociala utanförskapet leder till ökade kostnader för samhället genom exempelvis ökat tryck på hälso- och sjukvård, specialundervisning i skolorna samt sociala kostnader”

(Unicef: <https://unicef.se/fakta/barn-i-socialt-utanforskap>)

”Sverige är ett ekonomiskt välmående välfärdssamhälle. Ändå hamnar fler än 12 % i varje årskull utanför samhället. Det medför inte bara mänskligt lidande, utan även enorma kostnader. En människa som fastnar i utanförskap från 20 års ålder till pensionen, kostar samhället mellan 10 – 15 miljoner kronor. Det är summan av alla välfärdskostnader (sjukvård, rehabilitering, omvårdnad, insatser från rättsväsendet, vårdinsatser etc) plus produktionsförlusten under hela deras vuxna liv”.

”Nationalekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog har studerat utanförskapets, preventionens och rehabiliteringens ekonomi i cirka 35 års tid. Arbete inleddes 1978 med att kartlägga olika former av utanförskap och kostnader för detta. Valet hamnade på missbruk, alkoholism, sjukskrivning och arbetslöshet.

De har utvecklat beräkningar som visar vad utanförskap kostar för enskilda kommuner, myndigheter och samhället i stort. Genom beräkningsverktyg och kalkylmodeller blir det möjligt att räkna fram samhällsvinsten för enskilda projekt”.

(Om utanförskapets pris, framtaget av ekonomerna Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog. <https://www.utanforskapetspris.se/om-utanfoskapets-pris/>).

”I en antologi publicerad av skolverket står följande:

”Främjande likabehandlingsarbete på bred front för att skapa ett tillitsfullt skolklimat och respekt för alla människors lika värde bidrar till att kränkningar i skolan minskar. Likabehandlingsarbete handlar om att förankra respekten för alla människors lika värde samt att skapa en skolmiljö som präglas av tillit och förtroende, där alla elever kan utvecklas. Kränkningar minskar när skolor har som strategi att främja positiva relationer mellan eleverna och när eleverna återkommande får medverka i aktiviteter för att främja en god atmosfär”.

(Utsiktstornet, <http://www.utsiktstornet.se/om-oss/>)

Den 13 mars 2012 togs ett direktiv av EU-parlamentet som uppmanar medlemsländerna att använda schack som ett pedagogiskt verktyg. EU skriver: “Oberoende av barnets ålder kan schackspel förbättra barnets koncentrationsförmåga, tålamod och uthållighet, och schackspel kan bidra till att utveckla barnets kreativitet, intuition och minne samt förmåga att resonera analytiskt och fatta beslut.”

(Utsiktstornet, <http://www.utsiktstornet.se/om-oss/>)

”Vad är arbetsminne?

Förmågan att hålla information aktuell under en kort tid. Arbetsminnet används för att kontrollera uppmärksamheten, minnas instruktioner, lösa komplexa problem.

Ett exempel när ditt arbetsminne är i full gång är när du går in i en affär och letar efter en liter mjölk. Medan du letar är informationen om vad du letar efter hela tiden ”on line” i hjärnan. Under tiden vilar vetskapen om var du parkerade bilen i långtidsminnet. Schack är ett annat exempel. Att tänka flera drag framåt är bland det som kräver allra mest arbetsminne. Hjärnforskarna talar om det magiska talet sju. Ungefär så många siffror och bokstäver kan vi hålla i minnet på en gång”.

(Intervju med professor i kognitiv neurovetenskap vid Stockholm Brain Institute på Karolinska institutet. <http://www.svd.se/haller-vara-hjarnor-pa-att-svamma-over> 7 maj 2007).

”It is clear that the chess coaching input helped forge relationships between teachers, parents and pupils at all levels. These new networks of social realtions acted as an important source of social capital and contributed to improved attainment”. (Forrest et al, 2005, Aberdeen. En undersökning från Skottland. Ett område kantat av en stor arbetslöshet och problem. Detta var en studie i Schackutveckling och hur det påverkade läskunnighet och Socialt kapital).

“Given these educational benefits, the author concludes that chess is one of the most effective teaching tools to prepare children for a world increasingly swamped by information and ever tougher decisions” (The Case for Chess as a Tool to Develop Our Children’s Minds By Dr Peter Dauvergne July,2000).

”But there is one striking difference to these other popular games. While learning to play almost any game can help build self-esteem and confidence, chess is one of the few that fully exercises our minds.” (The Case for Chess as a Tool to Develop Our Children’s Minds By Dr Peter Dauvergne July,2000).

“Perhaps most importantly chess is a fun way to teach children how to think and solve an ever-changing and diverse array of difficult problems. With millions of possibilities in every game, players must continually face new positions and new problems. They cannot solve these using a simple formula or relying on memorised answers. Instead, they must analyse and calculate, relying on general principles and patterns along with a dose of creativity and originality – a skill that increasingly mirrors what students must confront in their everyday schoolwork. ” (The Case for Chess as a Tool to Develop Our Children’s Minds By Dr Peter Dauvergne July,2000).

Projektarbetets syfte:

Kan man med Schack som verktyg utveckla föreskolbarnens sociala kapital?

När det gäller begreppet det sociala kapitalet som är ett komplext begrepp med många tillgängliga tolkningar har jag valt följande tankegångar:

”Socialt kapital är ett begrepp som använts av flera forskare. Sociologen Wendy Stone (2001) säger bl a att de mest framträdande inom ämnet är sociologen Pierre Bourdieu, sociologen James Coleman, statsvetaren Robert D. Putnam. Samtliga dessa forskare använder socialt kapital som ett begrepp som omfattar de resurser av kollektivt handlande som resulterar i ekonomisk välbefinnande, demokrati och möjligheter för individen att förvärva humankapital (Stone 2001). Socialt kapital anses även skapa en känsla av tillhörighet (Kitchen, Williams & Simone 2012:216)”

”Individerna inom dessa grupper hyser ofta en högre grad av förtroende för varandra.

Sammanbindande socialt kapital består av starka band mellan individerna.

Överbryggande sociala kapital

Det överbryggande sociala kapitalet har sin plats i heterogena grupper och är en form av inkluderande socialt kapital. Banden mellan individerna är svagare än de band som finns inom sammanbindande socialt kapital. Å andra sidan öppnar dessa band möjligheter för individen att lära känna andra individer med annan bakgrund och andra kunskaper”.

*(Socialt kapital – Ett mätbart värde? skrivet av Ulf Liljankoski.
<http://stadsplanering.se/socialt-kapital-ett-matbart-varde-1804/>)*

Den del som rör det som kallas Sociala kapitalet har många bottnar och är mångt och mycket svårtolkade teorier, men det som jag kommer ta fasta i detta projektarbete, är där det sociala kapitalet skapar ett fundament av **tillhörighet**. Där **utanförskap** får vara dess totala motsatta motsvarighet.

Men hur ska då ordet tillhörighet som betydelse tolkas?

”Samspel i en grupp, organisation, familj, nation och andra sammanhang där människor upplever samhörighetskänsla och visar lojalitet och solidaritet mot varandra och gruppen som helhet.

Behovet att tillhöra (*the need to belong*) en annan person eller vara accepterad medlem i en grupp eller organisation är enligt Abraham Maslow ett grundläggande behov hos människor. Samhörighet med någon, med en grupp eller en rörelse har enligt honom stor betydelse för psykiskt välbefinnande och möjlighet till personlig utveckling.

(Natur & Kulturs Psykologilexikon av Henry Egidius.
<http://www.psykologiguide.se/psykologilexikon/?Lookup=samh%C3%B6righet,%20tillh%C3%B6righet>)

Projekts mål:

För att studera detta utgår vi från ett redan tidigare utfört projekt på Linneans förskola i Flemingsberg (Huddinge kommun). Detta har förekommit på två stycken avdelningar. Först ut är avdelningen Haren. Antal barn på denna avdelning som deltog i denna studie var 22 st, i ålder mellan 5-6 år gamla. Från oktober månad 2015 till juni månad 2016.

Dessutom har det under det gångna året spelats Schack sporadiskt på Ekorrens avdelning, där runt 8 stycken barn har deltagit i ålderskategorin 3-4 år gamla. Detta har ägt rum under augusti 2016 till januari 2017.

Dock ska framhåvas att eftersom projektet redan har uppfyllts innan denna utbildning på Södertörns Högskola startade finns det en saknad av adekvat systematisering.

Mätmetod:

Det kommer ske främst med observationer. Till detta projekt kommer jag främst utgå från observationer. Detta med diverse minnesfragment och utifrån enstaka anteckningar och därför bör man nog tillämpa till visa delar med lite ”mjuka” slutsatser. Eftersom jag själv har tagit detta initiativ och tillika har hållit hela processen kring Schack, har mitt främsta fokus legat att främst locka till att få barnen att uppskatta spelet och ha en givande stund vid Schackbrädan. Det viktigaste för mitt förekommande har varit att få barnen tycka att Schack främst var något roligt att utföra.

Projektets resultat:

Under processens gång använde vi samtliga pjäser samtidigt, vilket fungerade väl genom att jag utgick från de individuella kunskapsnivåerna och anpassa mig efter detta. Men med facit i handen har jag funnit att det är smidigare att introducera pjäserna individuellt spelmässigt, bönderna först och därefter lägga in en ytterligare pjäs i taget. Så numera är det som gäller, när nya barn ska lära sig Schack.

Vi började något blygsamt med en Schackbräda, men det var dock tillräckligt för att initialt forma ett intresse för barnen. Det fanns upplevde jag ett stort fokus för Schackpjäsernas utformning och även varför de såg ut som de gjorde. Ett behov av att känna på dem först innan själva spelandet fanns och det spåde på intresset, enligt min mening. Med tiden beställdes ytterligare tre stycken spel och Schackpartier utövas näst intill varje dag. Första barnet(en pojke) som jag spelade Schack med hade svårt att hitta aktiviteter på avdelningen som han kunde fokusera sig på. Schack tycktes bli en vändpunkt för barnets del, då han kunde sitta under långa stunder och spela tillsammans med mig. Efter några veckor började han spela mot andra med mitt pedagogiska stöd och han hade en historik av att ha svårt att ta förluster. Detta var dock något som med tiden försvann och han började även på sikt lära andra att spela Schack. Han blev i förlängningen något av en ambassadör(just detta med Ambassadörer har varit populärt bland fler barn) för Schack på avdelningen. Vi brukade samtliga pjäser och denna pojke blev en stor hjälp i denna process och jag kunde dessutom skönja förändringar i hans sociala beteende på så sett att han fick en ökad empati och uppvisade att han hade fått större självkänsla. Hans föräldrar kunde hemmavid uppleva att han blev både lugnare och mer koncentrerad än vad tidigare hade varit fallet.

För tillfället arbetar jag på avdelningen Ekorren, men på Haren där det till största delen Schackarbetet skede spelade barnen med varandra, runt sex stycken samtidigt, där det blev kutym att inledningsvis hälsa på varandra och önska varandra lycka till. Efter avslutat parti skakade man hand på nytt och tackade för ett trevligt parti. Respekt vid Schackbordet och tillika utanför var något som jag tränade barnen att tänka på. Jag talade om att det var viktigt att göra så bra drag som möjligt vid och utanför Schackbordet. Skede en händelse utanför Schackbrädan som var av var mindre bra kunde jag jämföra detta med ett ”mindre bra drag” vid ett Schackparti.

Det blev allt mer förekommande att det bildades en liten publik vid Schackbordet (jag brukade i regel spela mot två stycken barn samtidigt)i detta sammanhang tillämpas ett tydligt regelverk. Deltar man som åskådare får man inte röra andra andras pjäser, däremot var det ok att komma med kommentarer, dock enbart om de spelande Schackspelarna tyckte det var ok.

Men för det mesta stod de som en tyst men intresserad publik. Detta var även ett sätt för mig som pedagog att locka in de andra barnen som inte hittills hade provat på Schack. Merparten av de barn som hade varit åskådare önskade även de att få prova på Schack.

Ett lite utdrag gällande min Schackpedagogik:

Först åtta stycken bönder, svarta respektive vita, vi talar om koordinater, vad de heter och var de är placerade. Bönderna är magiska och kan efter de har kommit i mål om förvandlas till vilken pjäs som helst, gärna en Dam som besitter sådana fantastiska möjligheter på Schackbrädet. Därefter kan två st springare(eller Häst som vi även kallar den, detta för att barnen helst vill benämna den så) träda in med sina unika egenskaper, den går som ett L i vilken riktning som helst, först två steg, därefter dansar den ett steg åt höger eller vänster innan den tar sin bestämda plats. Att den dansar, tycker barnen är både roligt och spännande, dessutom kan den ju som sagt gå till höger eller vänster. Vidare anförde jag att den har osynliga fyra stycken ben, vilket gör det möjligt för den att vara den ända pjäsen av dem alla som kan hoppa över en annan pjäs osv. Dessutom uppskattas det att springaren(hästen)har behov av att ”dricka vatten” från tornen, när man ställer upp pjäserna inför partiets början.

Sagan om Schackma Gandhi inspirerar och gör Schack ännu roligare:

Vi har en poster föreställande Schackma Gandhi på vägen där vi spelar Schack, den visar även tydligt för barnen vilka pjäser som finns tillgängliga när det gäller Schack, hur de ser ut och vilka individuella värden de besitter.

Schackma Gandhi(en bok författad av Jesper Hall, internationell Schackmästare) har som karaktär lockat stort och väckt många nyfikna frågor från barnen dels riktade till pedagogen, men även har lett till många teorier som har diskuterats barnen sinsemellan. Det har gjort Schackutövandet mer stimulerande och inte minst ger det ökande glädje att spela Schack. Den väcker även fantasin hos de enskilda barnen. Har genom att använda projektor och visat bilder från denna sagda bok dels kunnat knyta Schackkunskap och vikten av att respektera varandra.

Boken Schackma Gandhi får en idé, handlar i korthet om en Maharadja vars soldater slåss sinsemellan(efter att nått punkten att inga fler länder finns kvar att erövra), blir de uppenbarligen uttråkade och slåss sinsemellan. Vilket resulterar att Maharadjan behöver hjälp av den vise gurun Schackma Gandhi för att häva detta. Jag fyller på hur soldaterna kan slåss fysiskt men även kan kränka varandra verbalt. Något som vi alla kan känna igen i vår vardag, fast då handlar det givetvis om att barnen inte har fullt ut lärt sig de sociala koderna i samspelet. Allt blir ur den ”tredje personens” perspektiv och därigenom blir det intressant att prata om det hela mer som en företeelse och ingen behöver bli utpekad. Överhuvudtaget är Schackma Gandhi ett ständigt samtalsämne och referens till hur man kan vara, exempelvis att det gäller att tänka så rätt och behandla alla så väl som möjligt.

Vikten av ostörd miljö vid Schackutövandet:

Tidigare spelade vi Schack där det fanns ett utrymme på avdelningen, vilket ibland kunde innebära att det kunde finans stunder där spelarna kunde tendera att bli störda i sitt utövande. När vi flyttade in Schackspelandet i ett eget rum, utvecklades själva spelandet bli än mer fokuserat och spelmässigt mer givande för barnen. Samtidig startade vi officiellt en Schackklubb(med hjälp av Sveriges Schackförbunds material genom projektet: Schack i

skolan) och med att vi fick allt material som man kunde önska, ökade även barnens intresse för Schack ytterligare. Inte minst fick man som Schackpedagog större förutsättningar att lära ut Schack med större ”pedagogiska muskler” än tidigare. Kostnadsfri och mycket god Schackutbildning hos Sveriges Schackförbund(som ingick när man startade upp Schackklubb) gav stora pedagogiska fördelar.

Schackbrädorna och pjäserna(som ingick) var större till storleken och under taket hade vi hängt upp Schackpjäser som dinglade till synes i luften(i tunna trådar)detta för att illustrera de fria och kreativa tankar, samt att våga tänka i flera riktningar. Det var en stor fördel att ha Schackutövandet i ett slutet rum då de inte fanns något som kunde distrahera eller störa barnen eller pedagog under pågående partier.

Flertalet av barnen provade på Schack och många av dem valde att spela flera partier mer eller mindre varje dag. När Haren startade Schackklubben skapades en hos barnen ett större intresse för Schack, fler vill pröva att spela än tidigare var fallet.

Gruppschack:

Vi har även spelat gruppschack, där det har varit runt 8-9 barn per grupp och här har jag noterat att de skapar ett gott fundament att tillsammans tänka strategiskt. Till vårt förfogande hade vi en Schackduk som satt på vägen med tillhörande magnetpjäser som de själva fick flytta. Eftersom de agerar som en gemensam enhet blir det med tiden naturligt att driva ett samarbete mot ett och samma mål. Därigenom skapas möjlighet att träna sin sociala kompetens. Men här under gruppmomentet och likväl i enskilda partier gäller det pedagogiskt hantera känslor som uppkommer vid vinst och framförallt såklart vid förlust. Men främst handlar det tror jag att förbygga det hela med att vi spelar främst utav anledningen att vi spelar för att ha det roligt tillsammans. Det ska vara en slags självklarhet att man ska ta så många pjäser från varandra som möjligt och främst de som kanske ”svider” mest. Kanske lite märkligt nog om man jämför med andra spel som ex Fia med knuff(som nog kan lätt skapa frustration och ilska)så har det under mina observationer varit ytterst ovanligt med ”dåliga förlorare” eller konflikter. Men det kräver att man som pedagog tydligt redogör under Schackutövandet vilka etiketter som bör gälla. Det är tagandet av varandras pjäser och glädjen över att spela tillsammans som blev motorn för barnen.

Under dessa gruppmoment, blev det allt vanligare att man tillsammans i gruppen gick igenom vilka drag som skulle vara mest strategiskt givande rent spelmässigt, något som kunde ske utan uppkomna konflikter och tillika formge ett genomtänkt drag.

Några citat från barnen i ett urval:

“Det är smart att inte göra det”.

“Kungen är med i kyrkan”.

“Önskar att jag kunde ta min telefon till dagis och så ska jag ta ett kort av Schackma Gandhi och visa R”(barnets storebror).

“Lite konstigt att den går bakåt eller framåt”.

“Jag måste tänka”.

“Har 34 poäng”. (vilket visade sig att stämma. Pedagogens notering).

“Schack tråkigt när det går långsamt”.

“Jag gjorde en Rockad”.

“Alltså jag måste tänka”.

Slutsatser:

Det är föga okomplicerat att påvisa Schackets pedagogiska fördelar i detta projektdokument, och dessutom över varför jag tycker att det är av vikt att påbörja Schack redan i förskolan. Utifrån denna studie baserat endast på personliga observationer och att det dessutom har genomförts av en Schackintresserad pedagog, så finns det fog att man som läsare av detta dokument uppenbart kan tänkas misstänka att bara positiva slutsatser kommer att framföras av undertecknad.

Vidare få jag dra en annan slutsats, nämligen att om man i denna studie hade använd sig av diverse mätbara funktioner så hade resultatet kunna uppvisas med en större tydlighet gällande barnens utveckling inom de sociala kapitalet, men även kring deras process i själva spelet.

Förslag inför kommande studier av detta ämne som skulle kunna ge tydligare mätbara variabler enligt följande:

Ta tid hur länge det enskilda barnet sitter framför Schackbrädan, för att kunna i någon form mäta koncentrationen.

Ta tid på processen hurvida barnen lär sig de enskilda pjäsernas riktningar och värden, samt strategier.

Låna ut Schackbräddor och (bifoga en manual med regler, exempelvis den med Schackma Gandhi) genom ett ”Schackbibliotek, som det gjordes i denna studie, så att Schack kan nyttjas som en länk via Förskolan och hemmet. Använd en enkät, dels vid processens början och en vid processavslut. Men även att barnens förmåga att spela Schack ökar. Det är viktigt att föräldrarna får uppmuntran och stöd. Men enligt min erfarenhet från detta projekt blev både föräldrar och barn stolta över det enskilda barnets förmåga framför Schackbrädan. Detta faktum var något som jag upplevde underlättade process nämnvärt.

Uppmuntra skolorna som i framtiden tar över barnen att även de startar Skolschackskolor, bistå skolan med någon form av stöd som mentor. En fördel vore om skolan fortsatte i dessutom i någon mån med mätningarna.

Notera om upptäckter gällande barnens relationer förändras genom att exempelvis uppvisa några tydliga förändringar i deras kompisrelationer. Nya konstellationer som uppstår mellan barnen som eventuellt kan kopplas till Schacket. Kanske notera innan schacket påbörjas en översyn över barngruppens inbördes relationer sinsemellan och jämföra efter projektet om nya relationer har kan påvisas.

Utifrån gjorda observationer vill jag trots allt lyfta fram detta:

Totalt sett under åren på avdelningen Haren har det bara varit ett barn (av 22 stycken totalt) som inte hade ett intresse av Schack. Det tycker jag talar för att Schack som pedagogiskt medel har en styrka, ett spel som lockar en till att tänka och att få en struktur på sina egna tankar och kanske till och med struktur på sin vardag, när man upptäcker att man kan skapa egna tankar som genererar resultat.

Schack är ett spel som är ytterst inkluderande, det föreligger inga som helst hinder för någon att utöva Schack. Inte ens språkliga barriärer föreligger eftersom "Schackspråket" är ett globalt språk (här har barnen på avdelningarna dessutom aktivt använt manualer med text och bilder med Schacka Gandhi, därigenom har de kunnat på egen hand kunnat ta reda på hur varje respektive pjäs har för individuella flyttningsmöjligheter samt deras värden).

Spelet lockar fram nya relationer mellan barnen, pedagoger och föräldrar och därigenom tror jag att man kan åstadkomma en slags förebyggande specialpedagogik. Tack vare detta kan skapa starka band mellan dessa aktörer formas. Avdelningens Schackbibliotek har skapat i detta sammanhang ett främjade i parternas relationer.

Ett konkret exempel på detta är en videosnutt som en stolt mamma visade mig vid ett tillfälle. Den visade ett barn från avdelningen (Haren) som satt hemma och spelade Schack med sin pappa (enligt mamman satt sonen och väntade ganska sent på kvällen att hans pappa skulle komma hem från sitt arbete). Den fanns stor glädje i den scenen. Föräldrarna upplevde att hans förmåga till att kunna koncentrera sig var något som man tydligt kunde se hade ökat.

Detta för att alla får vara med på samma villkor och alla kan känna att de är viktiga oavsett vem man är. Samtidigt kan alla barnen koppla sitt spelande till sina egna unika tankar och erfarenheter. Ens individuella kvalitéer får en arena samtidigt som man får vara med i en större social bild, där man kan känna att man kan "glänsa" tillsammans i en gemensam gruppanshörighet. Detta utan att någon blir kränkt.

Att redan under förskolan känna att man kan hantera ett komplext spel som Schack (medan det är ingalunda är en självklarhet att ens föräldrar eller eventuella syskon kan något om Schack överhuvudtaget) som kräver mycket tankemöda och strategiska beslut, skänker den enskilda barnet stolthet och en större självkänsla.

Här vill jag inte minst framhäva ett av spelets största fördelar utöver att det anses vara ett roligt spel att utöva och det är det faktum att spelet är inkluderande. Alla oavsett bakgrund (inte ens språkliga svårigheter existerar). Föreligger det hos barnet koncentrationssvårigheter har jag noterat att Schack har stora fördelar. Man behöver inte ens spela ett parti. Enbart att få titta på Schackpjäserna är spännande nog, tack vare deras unika utformning. Jag hade vid ett tillfälle en pojke på två år som satt i över en halvtimme och studerade pjäserna och kunde dessutom benämna flera av Schackbrädans kordinater på engelska. Detta barn hade annars utmaningar i att kunna sitta still med en enskild aktivitet.

Jag tror här att Schacket kan bli ett fostrande spel där man uppmuntrar en att göra sitt bästa och om det sker motsatsen att det är ok att prova igen, utan att ens värde påverkas på något sätt. Att det är helt enkelt i sin ordning att det inte alltid blir framgång, men att man samtidigt inte ger upp utan försöker på nytt igen, för att nå nya förbättrade strategier.

Det är i detta gemensamma forum som tankar skapas lite av per automatik av spelaren. Inga drag/aktiviteter kan utövas i fysisk form överhuvudtaget ske utan att det bokstavligen måste skapa en tanke i hjärnan först innan något kan ske i den fysiska världen.

Eller kort uttryckt: barnen lär sig att tänka och hysa tillit till sina egna tankar, något som gagnar självkänslan och förmågan att styra sig själv mot tänkta mål, från en kreativ synvinkel.

Diskussion:

Frågan vi möjligen kan ställa oss kan vara: vilka tänkbara pedagogiska medel står till buds för att skapa goda atmosfärer och förebygga framtida kränkningar och minimera behovet av extra pedagogiska insatser?

Självklart finns det ingen individuell lösning för detta, men om det skulle finnas något som kan bistå bara bråkdel god atmosfär och minska tid med att använda extra lärarresurser och om det samtidigt skulle vara i princip gratis att använda, finns det då några goda argument att tillstå motsatsen? Har vi ens råd att undvika medel som kan åstadkomma detta?

Är det tänkbart att det finns ännu mer pengar att spara om man börjar redan med att spela Schack i Förskolan? Vad skulle det kunna tänkas ge det enskilda barnet/samhället i stort om man redan aktivt lekte Schack i Förskolan och om man därefter skulle fortsätta i skolan upp till årskurs 9? Måhända något för framtida forskning att beakta?

Referenslista:

Skolverket(Pressmeddelande 2016-05-12), <http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/farre-larare-vill-byta-yrke-men-manga-ar-stressade-1.250397>

Utsiktstornet, <http://www.utsiktstornet.se/om-oss/>

Professor Torkel Klingberg(*kognitiv neurovetenskap vid Stockholm Brain Institute Karolinska institutet*. <http://www.svd.se/haller-vara-hjarnor-pa-att-svamma-over> 7 maj 2007).

Unisefs hemsida, <https://unicef.se/fakta/barn-i-socialt-utanforskap>

Dr Peter Dauvergne: *The Case for Chess as a Tool to Develop Our Children's Minds* By July,2000, <http://www.auschess.org.au/articles/chessmind.htm>).

Ulf Liljankoski: *Socialt kapital – Ett mätbart värde?* <http://stadsplanering.se/socialt-kapital-ett-matbart-varde-1804/>

Henry Egidius (Natur & Kulturs Psykologilexikon), <http://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=samh%C3%B6righet,%20tillh%C3%B6righet>

Om Utanförskapets pris. Ingvar Nilsson och Anders Wadeskog , <https://www.utanforskapetspris.se/om-utanforskapets-pris/>

Barn i socialt utanförskap, <https://unicef.se/fakta/barn-i-socialt-utanforskap>

PRESSMEDDELANDE 2016-05-12, <http://www.skolverket.se/om-skolverket/press/pressmeddelanden/2016/farre-larare-vill-byta-yrke-men-manga-ar-stressade-1.250397>

(Natur & Kulturs Psykologilexikon av Henry Egidius. <http://www.psykologiguident.se/psykologilexikon/?Lookup=samh%C3%B6righet,%20tillh%C3%B6righet>)

(*Socialt kapital – Ett mätbart värde?* skrivet av Ulf Liljankoski. <http://stadsplanering.se/socialt-kapital-ett-matbart-varde-1804/>)